

Klass: Eurotiomycetes, **Ordning:** Mycocaliciales, **Familj:** Mycocaliciaceae, **Släkte:** Chaenothecopsis (svartspikar), **Art:** Chaenothecopsis montana Rikkinen **Synonymer:**

Kännetecken

Chaenothecopsis montana är en saprofytisk olicheniserad svamp (dvs. inte en lav). Apothecierna är tydligt skaftade och därmed knappålsliknande. Arten saknar egentlig bål med alger. Apothecierna är 0,45-1,4 mm höga, sällan grenade, har gulbruna till svarta skaft och ett huvud som är svart-blåsvart. Parafyserna är mycket glest förgrenade i nederdelen men i övre delen djupt gaffelgrenade. Excipulum är tydligt och gulbrunt till grönt. Alla delarna av apothecierna är K-. Sporererna är osepterade, grågröna-bruna och $5-8 \times 3-4,5 \mu\text{m}$. De trädformigt förgrenade parafyserna är karaktäristiska för arten. Vedsvartspik *Chaenothecopsis savonica* har blekt grönaktigt bruna sporer vilka är 2-3,5 μm breda samt växer som parasit eller parasymbiont på bålar av nållavar *Chaenotheca* eller på alger på ved av barr- och lövträd. *Chaenothecopsis zebrina* (rödlistad som Kunskapsbrist DD) växer också på grankåda men denna art har apothecier vilka är K+ intensifierat röda och rödbruna sporer vilka är $4-7 \times 2-3 \mu\text{m}$.

Utbredning och status

Arten är rapporterad från Gotland och Uppland (Nordin m.fl. 2011) samt från Dalarna (Artportalen 2016). Även om den är sällsynt har arten sannolikt en vidare utbredning än dessa fynd indikerar. Antalet reproduktiva individer skattas till mellan 12 och 10000 och antalet lokalområden skattas till mellan 3 och 5000. En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningen avser utbredningsområde, förekomstarea, kvaliteten på artens habitat, antalet lokalområden och antalet reproduktiva individer. *Chaenothecopsis montana* saknas i Danmark men är rapporterad från Norge och Finland. Den är rödlistad i Norge (Sårbar VU, Tindal m.fl. 2015) och Finland (Nära hotad NT, Jääskeläinen m.fl. 2010) Världsutbredningen omfattar Europa och USA (Tuovila m.fl. 2011).

Ekologi

Chaenothecopsis montana växer på gammal grankåda i halvöppna barrskogar av naturskogskaraktär med hög och jämn luftfuktighet. Sannolikt är populationen på varje lokal liten, kanske bara något eller ett fåtal träd. Arten förekommer ibland tillsammans med den likaledes rödlistade *Chaenothecopsis zebrina*.

Hot

Skogsbruksåtgärder som kan påverka markvattennivån och luftfuktigheten negativt på växtplatserna utgör hot. Nybildning av för arten lämpliga substrat i produktionsskogar är sannolikt mycket begränsad. På lång sikt utgör därför avverkningar av variationsrika och olikåldriga naturskogar med hög och jämn luftfuktighet ett allvarligt hot. Då populationen på varje lokal är liten innebär det en risk för att arten ska försvinna från en enskild lokal p.g.a. slumpfaktorer.

Åtgärder

Åtgärder som kan minska fuktighetsförhållandena på lokalerna bör undvikas. Förekomster bör undantas från skogsbruksåtgärder.

Övrigt

Arten saknar svenskt namn. Utländska namn - FI: Pihkaneula.

Litteratur

Artportalen. 2016. *Rapportsystem för växter, djur och svampar*. ArtDatabanken, SLU. [<http://www.artportalen.se>] [uttag 2016-11-10].

Jääskeläinen, K., Pykälä, J. Rämä, H., Vitikainen, O., Haikonen, V., Högnabba, F., Lommi S. & Puolasmaa, A. 2010. Lichens. I: Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (red.). *The 2010 Red List of Finnish Species*. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki, sid. 278-310.

Nordin, A., Moberg, R., Tønsberg, T., Vitikainen, O., Dalsätt, Å., Myrdal, M., Snitting, D & Ekman, S. 2011. *Santesson's Checklist of Fennoscandian Lichen-forming and Lichenicolous Fungi*. Evolutionsmuseet, Uppsala universitet. [<http://www.evolutionsmuseet.uu.se/databaser/>]. [uttag 2016-11-10]

Timdal, E. 2015. Lav ('Lichenes'). *Norsk rødliste for arter 2015*. Artsdatabanken [[<http://www.artsdatabanken.no/Rodliste/Artsgruppene/Lav>]]. [uttag 2016-11-10]

Tuovila, H., Larsson, P. & Rikkinen, J. 2011. Three resinicolous North American species of Mycocaliciales in Europe with a re-evaluation of *Chaenothecopsis oregana* Rikkinen *Karstenia* 51: 38-40.

Författare

Göran Thor